

Så funkar hundens fantastiska svans

Hundar använder i hög grad svansen för att kommunicera och uttrycka känslor. Svansen är också viktig för balansen. Men hur fungerar det för hundar som knappt har någon svans? Etologiprofessor Per Jensen förklarar och spekulerar.

TEXT IRMI PERSSON

En vilt viftande svans som ivrigt dunkar mot väggar, golv och möbler. Eller en som sitter som limmad mot hundens bakdel. Svansen signalerar tydligt vad hunden känner just nu.

- Allmänt kan man säga att svansen finns där av en anledning för många djur. När det gäller hundar så berättar den mycket om deras känslotillstånd. Svansens rörelser är en mer eller mindre autonom reaktion och alltså inget som hunden kontrollerar. Är den glad viftar svansen, är den osäker trycks svansen ner mot bakbenen, säger Per Jensen.

Men även om svansen är viktig så existerar den förstas inte i ett vakuum. Svansen samspelar med en rad andra kroppsliga uttryck, och därför är det mest meningsfullt att betrakta helheten snarare än varje kroppsdel för sig.

- Hundar har ett komplext kroppsspråk. Vill man förstå dem får man lägga ihop allt från öronen till munnen, raggen, kroppshållningen och svansen. Även läten kan berätta en hel del.

Med det sagt är hundar väldigt bra på att kompensera. En stubbsvansad hund kan inte kommunicera så mycket med svansen, men då förstärker den gärna andra signaler i stället.

- Har man ingen svans får man helt enkelt överdriva det andra. Andra hundar verkar också kunna anpassa sig till det. Det ser jag till exempel hos mina två gårdshundar där den ena har lång svans och den andra stubbsvans.

Tar man ifrån en hund många uttryck samtidigt blir det lite svårare. Raser med stubbsvans, ganska lite päls, hoptryckt ansikte och små, hängande öron kan vara svårare att tyda.

- Å andra sidan vet man att raser med reducerade kroppsliga attribut har en rikare röstrepertoar och förmåga att utveckla nya läten än andra. Men det tror jag främst fungerar i kommunikationen med människor, hundar pratar inte så mycket med rösten sinsemellan.

Enligt Per Jensen finns ingen forskning om hur en hund påverkas av att förlora sin svans, till exempel på grund av en olyckshändelse eller amputation.

- Jag tänker att det är samma sak som om en människa förlorar en väsentlig del av sitt kroppsspråk. Någon som blivit ansiktsförlamad efter en stroke kan inte uttrycka sig med ansiktet till exempel. Första gången man träffar en sådan person känns det osäkert, men ses man ofta tänker man snart inte på det.

En hund som blivit av med svansen är kanske inte ens särskilt medveten om förlusten, tror Per Jensen. Svansmuskulerna och en stump finns ju kvar, och därför är återkopplingen till hundens hjärna troligtvis ungefär densamma.

Skillnad på att vifta åt höger eller vänster

Forskningen på hundens svans är inte överväldigande, men en del intressanta studier har publicerats på senare år. 2013 visade den italienska forskaren Giorgio Vallortigara att hundars sinnesstämning avgör huruvida deras svans viftar övervägande åt höger eller vänster.

Vallortigara exponerade 43 hundar av blandade raser för tre olika stimuli och filmade samtidigt deras svansrörelser. När hundarna såg något de uppfattade som positivt, i det här

SKADOR, SJUKDOMAR & BESVÄR

Vattensvans

∟ Vattensvans, eller svansförlamning, beror troligtvis på en inflammation i nerverna i svansroten. Vad som orsakar inflammationen är inte helt klart, men oftast drabbas hundar som blivit blöta och kalla om bakdelen.

Vid vattensvans slokar svansen. Den ser hängig och nästan bruten ut. Tillståndet är smärtsamt, och smärtan kan sprida sig från svansen och bakdelen till bakbenen. Tikar kan också få svårt att sätta sig och kissa. Ofta kommer symtomen ganska plötsligt. Inflammationen läker ofta ut av sig

själv på några dagar, men hunden mår bra av vila och värme. Går inflammationen inte över kan smärtlindrande och antiinflammatoriska läkemedel behövas. Hundar som en gång haft vattensvans löper förhöjd risk att få det igen.

Förebygg vattensvans genom att förhindra att hunden blir nedkyld vid bad, regn eller kallt väder. Torka av den med en handduk om den blivit blöt och se gärna till att den vid behov bär täcke om den ska vistas i kyla.

Vattensvans kan ge liknande symptom som mer allvarliga tillstånd, till exempel problem med rygg och höfter. Om man är osäker är det bäst

att kontakta en veterinär för råd och bedömning.

Kroksvans

∟ Kroksvans kallas även svansknick. Symtom på kroksvans kan vara att svansen är hoprullad eller har en tydlig krok åt något håll. Tillståndet beror på att en eller flera svanskotor är missbildade. Om bara en eller ett par kotor är missbildade kan svansen få en knick eller krok, vid flera missbildade kotor efter varandra blir svansen hoprullad.

Kroksvans är ärftligt men inte smärtsamt för hunden. Ibland kan

fallet sin ägare, rörde sig svansen mest åt höger. När stimuli bestod av en annan hund med dominant och aggressivt kroppsspråk rörde sig svansen mest åt vänster.

I forskningsprojektets andra del ville Vallortigara undersöka om hundarna dessutom kunde läsa av de här svansrörelserna hos andra hundar. Han visade då en film med en hundsilhuett som enbart rörde svansen antingen åt höger eller åt vänster. Hundarna som tittade på filmen hade försetts med västar som mätte deras hjärtaktivitet. När de betraktade en vänsterviftande hund ökade pulsen, vilket tyder på stress och oro.

”Raser med stubbsvans, ganska lite päls, hoptryckt ansikte och små, hängande öron kan vara svårare att tyda”

Varför hundar reagerar så här är inte helt klarlagt, men en teori är att det hänger ihop med hjärnans struktur. När den vänstra hjärnhalvan är mest aktiv tenderar svansen att röra sig åt höger och vice versa.

Svansen viktig för balansen

Under årtusenden har människan medvetet valt att avla på de mest sociala hundarna. Trots det tyder ingenting egentligen på att hundar använder svansen eller sin övriga kroppsspråksrepertoar på något annat sätt än vargar.

- Det vi verkligen förändrat är snarare sammanhangen, det vill säga när hundar gör olika saker. De är otroligt inriktade på att kommunicera med människor, medan vargars sociala beteenden främst riktar sig mot andra vargar, säger Per Jensen.

På olika håll i världen har försök gjorts med socialiserade vargar. Men även om de får leva med människor redan från valpstadiet blir de ändå aldrig som hundar. Kommer en människa in i hägnet viftar de på sin höjd mycket kortvarigt på svansen, ungefär som de skulle göra åt en annan varg.

- Jämför det med en hund som inte vet till sig av lycka och som inte släpper människan ur synhåll. Skillnaderna är enorma.



FOTO HUGH ADAMS / ALAMY

kommunikationsförmåga och balans påverkas. Defekten upptäcks inte alltid vid valpbesiktningen. Med hjälp av röntgen kan man avgöra om en hund har medfödd kroksvans.

För en del raser, till exempel tax, vorsteh, drever och rottweiler, är kroksvans ett diskvalificerande fel på hundutställning. Hos andra är det ”bara” ett fel bland andra.

Att det är just hos tyska raser som kroksvans (och även andra svansdefekter) ses som diskvalificerande fel är ingen slump. Det är rasens hemland som skriver rasstandarden, och vissa länder har ofta diskvalificerande

fel i sin standard. Till de länderna hör Tyskland, medan motsatsen råder i till exempel Storbritannien.

Bruten svans

↳ Hundar kan få brott på svansen, till exempel efter en klämolycka. Det gör ont, så känn försiktigt när du kontrollerar en misstänkt fraktur. Är brottet okomplicerat brukar man försöka låta svansen självlåka och ge smärtstillande läkemedel. Ibland spjälkar veterinären svansen och lägger om ett bandage. Är brottet mer komplicerat kan en bit av svansen behöva tas bort.

Sår och småskador

↳ Om hunden fått mindre sår och lättare skador på svansen ska man göra rent såret och täcka det med steril kompress som fästs ordentligt med gasbinda och kirurgisk tejp. Helst ska bandaget läggas om dagligen tills såret är läkt. Vid bandagering är det viktigt att inte lägga bandaget för hårt så att cirkulationen stryps.

Om såret inte läker, konsultera en veterinär. Det gäller också om hunden visar tydliga tecken på smärta när man rör vid skadan. Svansen kan vara bruten eller stukad. ▶

Hundens hälsa

Svansen fyller en viktig funktion. Hos vargar och andra djur där förmågan till snabba rörelse- och riktningförändringar är betydelsefulla bidrar den till balans och smidighet.

- En ekorre har till exempel stort behov av sin stora, yviga svans som balansorgan medan ett vildsvin inte har någon användning alls för sin svans i balanshänseende.

Hundar har generellt bra balans oavsett svanstyp, men Per Jensen tror att svansen ändå kan vara till nytta vid olika rörelser.

- Fast även på det området är forskningen ganska mager. Det skulle vara spännande att undersöka om det blir någon skillnad i till exempel agilityresultat mellan kort- och långsvansade hundar. I slalomhindret ser man ju att hundarna använder svansen väldigt effektivt.

Nya samband mellan svanslängd och livslängd

Att svansar ser så olika ut inom olika hundraser är ett resultat av avel. Dock kan man, enligt Per Jensen, se ett intressant fenomen bland både hundar och andra djurslag som domesticerats.

- Det går på tvärs över många arter att när vi tämjar djur så tenderar deras svansar att bli upprullade över ryggen. Det finns teorier om att det har med gener som påverkar hela kroppsutvecklingen att göra.

Per Jensen nämner en rysk studie där man tittat på rävar på pälsfarmar som exempel. I takt med att uppfödarna lyckades avla fram allt tamare rävar så blev även upprullade svansar allt vanligare.

Rykande aktuell forskning indikerar att svanstypen kan säga något också om benägenhet att få olika sjukdomar och förväntad livslängd.

- På den internationella hundkonferensen Canine Science Forum i somras berättade forskare om sina studier på hundars livslängd och sjukdom. Man vet redan att småväxta raser generellt har längre livslängd än större och att trubbnosar lever kortare än genomsnittet orelaterat till storlek. Nu har man även hittat samband mellan svanslängd och livslängd.

Medfödd kortsvanshet finns hos flera raser men orsakas inte alltid av samma gener. Vissa av de kortsvansade raserna - det är ännu inte officiellt vilka - bär på en alldeles särskild gen, och de raserna lever längre än långsvansade raser.

- Bland raser som har både kort- och långsvansvarianter lever de kortsvansade längre om kortsvansheten orsakas av den särskilda genen. Forskarna har ännu inte kunnat förklara varför, men sambandet är tydligt, avslutar Per Jensen. 🐾



FOTO: JOHAN STRINDBERG

PER JENSEN

Yrke Professor i etologi vid Linköpings universitet. Där leder han en forskargrupp som är inriktad på att förstå domesticeringens effekter på djurs beteende och de genetiska mekanismerna bakom förändringarna. Gruppen studerar främst hundar och höns. Per Jensen har gett ut ett antal böcker, varav flera om hundar. **Hundar** Majken och Nisse, dansk-svenska gårdshundar.

Förbud mot svanskupering

📌 Sedan den 1 januari 1989 är det förbjudet att kupera, alltså att klippa av, svansar på hundar i Sverige. Enligt djurskyddslagen får operativa ingrepp på djur med några undantag enbart utföras om det är veterinärmedicinskt motiverat.

Svanskuperade hundar födda efter den 1 januari 2008 får i allmänhet inte delta på utställning, prov, tävling eller beskrivning. Läs mer i SKKs Utställnings- och championatregler på sidorna 8-9. www.skk.se/t35

KÄLLA: JORDBRUKSVERKET OCH SKK

Kala fläckar

📌 Om hunden får kala fläckar på svansen behöver man ta reda på orsaken. Fläckvis håravfall kan vara ett tecken på att hunden fått någon hudinfektion, till exempel på grund av parasiter som hårsäckskvalster (demodex eller demodikos) eller rävskabb. Dock syns fläckarna då oftast även på andra delar av kroppen.

Symtomen kan vara lindriga till svåra. Demodex kliar normalt inte men det gör däremot rävskabb. Vid rävskabb ser man ofta hudförändringar och håravfall vid bland annat svansfäste och ryggslut, men föränd-

ringarna kan dyka upp var som helst på kroppen.

En hund som drabbats av parasiter behöver behandlas med läkemedel. Kontakta veterinär för diagnos och recept.

Inflammerad violkörtel

📌 På svansens ovansida en bit ut från svansroten sitter flera talgkörtlar som brukar kallas violkörteln. Ibland tappar särskilt äldre hanhundar päls runt och på körteln, men det är inte farligt.

Körteln kan också bli inflammerad, svullen och sårig. Låt i så fall en veterinär undersöka svansen. Hunden kan

behöva antiinflammatoriska läkemedel, och om svansen är sårig behöver såret skyddas så att inte hunden kommer åt att slicka eller bita.

Knölar på svansen

📌 Hundar kan få fettknölar, eller lipom, och tumörer på svansen. Tumörerna kan vara både god- och elakartade.

Knölar som växer fort och är såriga och irriterade bör absolut undersökas av en veterinär. Om en knöl behöver opereras bort är det bättre ju tidigare det sker. 🐾